

Základní škola a Mateřská škola, Záměl, okres Rychnov nad Kněžnou

ADAPTAČNÍ PROGRAM „LOŽKA“

Adaptační program Ložka je zpracován jako součást ŠVP PV – „Hrajeme si od jara do zimy“.

Zpracovala: Mgr. Eva Klecandrová, ředitelka školy

Vydala: Mgr. Eva Klecandrová, ředitelka školy

Jeho obsah projednán na pedagogické radě: 14. 6. 2024

Č.j.: ZŠZá-41/2024

Platnost dokumentu: od 1. 7. 2024

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Adaptační program = jasný rámec, který pedagogům i rodičům přibližuje organizaci prvních dnů až týdnů dítěte v MŠ

Cíl adaptačního programu: zmírnění potíží dětí při vyrovnávání se s novou situací a usnadnění jejich zvykání na nové prostředí, na kolektiv dětí a nové dospělé osoby.

Adaptované dítě = dítě zvládající pobyt v novém prostředí (MŠ) bez velkých emocionálních výkyvů a uspokojivě zde rozvíjí své schopnosti a dovednosti.

Ukotvení adaptačního procesu v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání:

- psychosociální podmínky jsou pro vzdělávání dětí plně vyhovující, jestliže nově příchozí dítě má možnost postupně se adaptovat na nové prostředí
- při vstupu dítěte do mateřské školy je uplatňován individuálně přizpůsobený adaptační režim
- ve vztahu k rodičům pedagog mateřské školy umožňuje rodičům aktivně se podílet na adaptačním procesu.

Adaptační období – období nástup dítěte do institucionálního zařízení (MŠ), v rámci něhož se dítě seznamuje s jeho fungováním, jeho prostředím a osvojuje si základní pravidla – nová úroveň socializačního procesu.

Délka adaptačního období je individuální, obecně trvá od 3 týdnů do 3 měsíců.

Specifika jednotlivých věkových skupin v rámci adaptačního období:

Doporučení pro adaptaci dítěte od 2 do 3 let:

- poměrná vyspělost v oblasti zvládnutí hygienických návyků
- zapojení do hry (stále paralelní aktivity)
- učení nápodobou, pozorováním, obliba nových aktivity
- jemná motorika – aktivní v kresebných a modelovacích technikách

- kvalitnější reakce a plnění instrukcí dospělých
- možná komplikace AP – „období vzdoru“
- komunikace – kladení otázek typu „proč“ – pro ulehčení adaptace – důraz na vysvětlení, odůvodnění požadavků
- účinný nástroj adaptace v novém prostředí – partnerský přístup v podobě dát dítěti pocit kompetence

Doporučení pro adaptaci dítěte od 3 do 5 let:

- činnost, aktivita, iniciativa, zvědavost, napodobování
- osvojování společenských pravidel
- reakce na stresovou situaci (nové prostředí) – více podob (nejenom pláč či stranění se) – věnovat pozornost
- egocentrismus, bohatá vnitřní fantazie (realita x fikce), tendence ke konfabulacím
- nové sociální dovednosti: + dělit se s druhým, spolupráce ve skupině, - schopnost šizení, lhaní, žalování, schopnost manipulace s druhými (i v komunikaci)
- rozvoj slovní zásoby, velké spektrum otázek (proč?, jak?)

Shrnutí postupů, které mohou adaptaci usnadnit:

1. postupné si zvykání na nové prostředí, nejprve za přítomnosti rodiče, první dny docházka pouze na několik málo hodin, postupné prodlužování času
2. přívětivé, ale neprodužované loučení
3. povídání si s dítětem – zážitky z pobytu v MŠ, konkrétní dotazy (seznámení s programem MŠ)
4. dobrovolnost zapojení dítěte do jednotlivých aktivit
5. pravidelnost docházky, výjimky jen ze zásadních důvodů
6. pozitivní motivace dítěte, ale bez nutnosti odměny, možnost vzít si s sebou např. oblíbenou hračku (pocit bezpečí)
7. dodržování všech slibů, které dítěti dáme
8. respektování individuálního procesu adaptace, trpělivost a citlivost.
Neporovnávat s druhými dětmi, každé dítě je jedinečné, stejně tak jeho situace.
9. aktivní spolupráce s personálem MŠ, důvěra v jejich kompetence

10. aktivní komunikace personálu s dětmi

Faktory znesnadňující adaptační proces

Faktory na straně MŠ	Faktory na straně rodičů	Faktory na straně dítěte
nejasně stanovená pravidla nebo program	odlišný způsob (filozofie) rodiny a MŠ	neukončený separačně – individuální proces
nezkušenost pečujících osob, přehnaná očekávání	rozdíl v režimu zařízení a rodiny	nepřijetí nové situace
	pocit viny u rodičů	problémy v přijetí pravidel/nové autority
	obtížná situace v rodině	dlouhodobá nepřítomnost/nemoc
		odlišný mateřský jazyk dítěte

ADAPTAČNÍ PROGRAM LOŽKA

Adaptační program Ložka je součástí Školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání „Hrajeme si od jara do zimy“, č.j.: ZŠZá-59/2020.

Adaptační program mateřské školy Základní školy a Mateřské školy Záměl je určen pro všechny, kteří se adaptačního procesu dítěte účastní. Předpokládá spolupráci, sdílení, komunikaci a vzájemnou důvěru. Ne náhodou nese motivační název „Ložka“. Jeho hlavním cílem je plynulé, rychlé a bezpečné „vplutí“ dítěte do prostředí mateřské školy.

Záměr adaptačního programu mateřské školy:

- přiblížit mateřskou školu rodinám s dětmi, které se připravují na zahájení docházky
- umožnit jim před nástupem – seznámení se s prostředím MŠ, podmínkami vzdělávání, pedagogy a personálem školy
- provést rodiče obdobím problematického přechodu dítěte do nového prostředí,
- zprostředkovat rodičům kompletní poradenský a informační servis
- dítěti umožnit postupné a nenásilné seznámení s novým prostředím a s pedagogy (kolektiv jiných dětí, čas bez blízké osoby)
- individualizace adaptačního procesu

Charakteristika adaptačního programu mateřské školy:

- AP MŠ je individuálně přizpůsobován při vstupu každého dítěte do MŠ
- adaptační režim je pedagogy a personálem uplatňován s každým nástupem nového dítěte i v případě nástupu v pozdější době

Co by mělo tříleté dítě ovládat před vstupem do MŠ?

Sebeobslužné a hygienické návyky

Hygiena

- samostatně používat toaletu (uvědomit si potřebu a dojít si na záchod nebo alespoň tuto potřebu oznámit)

- umýt si ruce mýdlem a samo se utřít
- používat kapesník, vysmrkat se

Oblékání

- obléknout se a svléknout s případnou dopomocí dospělého (zipy, tkaničky, knoflíky)
- poznat si své oblečení
- obout a vyzout si boty (vázání tkaniček není vyžadováno, vhodnější varianta suchého zipu či jiný způsob)
- složit si své oblečení

Stolování

- pít z hrnku, ze skleničky
- držet lžící, umět s ní jíst
- při jídle sedět u stolu, udržovat čistotu

Doporučení: vedte dítě k co největší samostatnosti a nezávislosti, pořídte dětem oblečení, které si umí samo obléknout a boty, které si umí samo nazout, chvalte dítě, povzbuzujte ho, vhodná je respektující, popisující komunikace.

Komunikace, spolupráce, socializace

- říci, co chce, potřebuje
- znát základní pravidla slušného chování (pozdravit, poděkovat, poprosit)
- reagovat na pokyny učitele
- poznat si svoji značku v MŠ
- uklidit si po sobě hračky
- odloučit se na chvíli od rodičů

Doporučení – komunikace: hodně s dítětem mluvejte, prohlížejte si obrázky, čtěte si knihy, zpívejte si, učte se říkadla a básničky, vysvětlujte mu vše, co se kolem něho děje, vedte ho k tomu, aby se snažilo používat správné slovo

Doporučení – socializace: procvičte odloučení před vstupem do MŠ, připravte dostatek příležitostí k odloučení – dítě získá více pozitivních zkušeností s krátkodobým odloučením, zapamatuje si, že po odloučení následuje shledání. Berte dítě do prostředí, kde je hodně dětí – větší hluk – dítě si zvyká na prostředí dětského kolektivu.

Jiné dovednosti

- chodit za ruku po chodníku
- ujít kratší vzdálenost (cca 30 minut)
- zvládat chůzi po schodech
- být schopno se alespoň cca 10 minut v klidu soustředit

Doporučení – soustředění: spolupracujte s dítětem při činnostech, svým příkladem buďte pro dítě vzorem, naslouchejte dítěti a snažte se, aby i ono naslouchalo Vám.

Forma adaptačního programu

Mateřská škola umožňuje zahájit adaptační program dítěte dvěma způsoby: **adaptační týden před nástupem dítěte do MŠ** a **adaptační měsíc při vlastním nástupu dítěte do MŠ**.

Adaptační týden

- proběhne 14 dní před vlastním nástupem dítěte do MŠ
- pro dítě a jeho rodiče
- od pondělí do pátku v MŠ
- vždy od 14,00 do 15,00 hod.
- přítomnost rodiče jako podpora dítěte v nejistých situacích, konzultace s pedagogem, podrobnější příprava vlastního nástupu dítěte do MŠ

Adaptační měsíc – vlastní nástup dítěte do MŠ

- **doporučení pro první týden:** první návštěva (možná s rodičem) na kratší dobu, společné seznámení s programem, režimem, dalšími dětmi
- postupně pobyt dítěte v MŠ – 1-2 hodiny až celé dopoledne

- při přetrvávajících potížích při odloučení – rodič v MŠ (v pozadí, pobyt max. 1 – 2 hodina)
- ideální výstup po 1. týdnu: dítě absolvuje po krátkou dobu samostatný pobyt v MŠ, individuální kooperace s rodiči (dřívější vyzvedávání)
- **doporučení pro druhý týden:** prodlužování pobytu na celé dopoledne (vycházka, oběd), individualizace v osvojování denního režimu
- **doporučení pro 3. týden:** pokračování v docházce do MŠ pouze v dopoledních hodinách, je-li v možnostech rodičů vyzvedávání dítěte, celodenní pobyt možný – zvládnutí režimu MŠ, odloučení od rodiny
- **doporučení pro 4. týden (či později):** zaměření na odpolední odpočinek – získání pocitu bezpečí, sebejistoty, spokojenosti dítěte pro „spaní jinde“, ve spolupráci pedagogů a rodičů

Minimalizace adaptačních problémů ze strany organizace MŠ:

- informovanost rodičů – pedagog, vedení školy, informačním systémem školy – padlet MŠ, webové stránky školy, nástěnka MŠ
- přítomnost obou pedagogů na pracovišti od ranních hodin – zamezení možnému stresovému působení příchodu nové osoby, zvykání na oba pedagogy současně, je-li možné či žádoucí
- přítomnost rodičů v začátcích docházky po určitou dobu (nejen první den) – opakování a postupné zkracování dle potřeb dítěte
- starší děti ve třídách – heterogenní uspořádání třídy – pozitivně přijímána pomoc starších, upřednostňování spolupráce, snadnější chápání zvyklostí, rolí, pravidel her a činností
- oblíbená hračka – známý předmět v cizí situaci zmenšuje nejistotu a obavy

Minimalizace adaptačních problémů ze strany zákonných zástupců:

- zvykejte dítě na odloučení, vyzkoušejte, jak odloučení prožívá (přespání u prarodičů, ..)
- pozor na sliby – plňte své sliby (vyzvedávání), neslibujte materiální či jiné odměny za chození do MŠ
- rozlučte se krátce, buďte přívětivý, ale rozhodní
- buďte trpělivý a citlivý – mluvte s dítětem, vyprávějte si o tom, co dítě v MŠ dělalo, co se naučilo,...

- pravidelně (denně) se seznamujte s programem MŠ (padlet, nástěnka, web) a mluvíte s dítětem o tom, co ho čeká, na co se může těšit
- navazujte na denní režim v MŠ
- ved'te dítě k samostatnosti
- dodržujte pravidelnost – naučené každodenní rituály jsou důležité pro psychiku dítěte
- komunikujte a sdílejte s pedagogem
- dejte dítěti najevo, že rozumíte jeho obavám z nástupu do MŠ
- udělejte si jasno v tom, jak prožíváte nastávající situaci vy

Některé konkrétní postupy využívané v adaptačním režimu:

- dobrovolnost – dítě do ničeho nenutit, může jen pozorovat
- individuální přístup – empatie, využití intuice a zkušeností pedagoga
- oblíbená hračka – popsáno výše
- komunikace pomocí hračky (maňáska) – prostředník pro navázání kontaktu pedagoga a dítěte v prvních dnech
- stabilní místo u stolu i v šatně (označené osobně zvolenou značkou) – pro pocit bezpečí

Nabídka vhodných aktivit:

- činnosti nezávislé na vyjadřovacích schopnostech: individuální hra v kolektivu, nabízení nových hraček, pohybové činnosti, poslech hudby, kreslení, malování aj.

Evaluace adaptace:

- pedagogové průběžně probíhající adaptaci vyhodnocují, vzájemně sdílejí
- vždy flexibilně reagují na jakékoliv adaptační obtíže
- v průběhu adaptačního období se pravidelně koná společná informační schůzka rodičů, pedagogů, vedení školy s prostorem pro dotazy, informace o MŠ
- společná informační platforma (padlet) nabízí sekci vyhrazenou prodotazy a rychlé odpovědi
- pedagogové na konci adaptačního období řeší prostřednictvím individuálních konzultací další případnou adaptační podporu